

Пропозиції
до проекту Закону «Про внесення змін
до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне
страхування» щодо виокремлення в бюджеті Пенсійного
фонду України призначень для виплати сум пенсій,
нарахованих на виконання рішень судів»
(реєстр. № 11086 від 14.03.2024 р.)*

Метою законопроекту, як зазначено у пояснювальній записці, є виокремлення в бюджеті Пенсійного фонду України призначень для виплати сум пенсій, нарахованих на виконання рішень судів.

Положення проекту не суперечать Конституції України і міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Однак, положення законопроекту не корелюються з нормами Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» і бюджетним законодавством.

Проектом пропонується внесення змін до статті 71 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», відповідно до яких проект бюджету Пенсійного фонду складати з урахуванням призначень для виплати сум пенсій, нарахованих на виконання рішень судів.

Станом на 01 березня 2024 року заборгованість Пенсійного фонду за судовими рішеннями у пенсійних справах досягла суми у 66 млрд гривень¹. Слід зазначити, що держава не має заборгованості за поточними виплатами. Йдеться про заборгованість, яка виникла через перерахунок розмірів попередньо призначених пенсій. Національні суди при ухваленні рішень у зазначених справах керуються правовими позиціями Верховного Суду та рішеннями Європейського Суду з прав людини, відповідно до яких будь-яке обмеження реалізації права на пенсійне забезпечення становить втручання у право власності особи. Ситуація, що склалася, є загрозовою для всієї системи пенсійного забезпечення і свідчить про надмірну складність пенсійного законодавства, наявність певних недоліків його застосування, а також недосконалість законодавства щодо мінімальних соціальних гарантій та соціальних стандартів. У зв'язку з викладеним вище виникає необхідність у системному підході для вирішення окреслених питань. Розглянувши законопроект, вважаємо слушним зазначити таке.

Пропозиції та зауваження концептуального характеру.

Передбачені законопроектом зміни до частини третьої статті 71 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі – Закон) не відповідають положенням частини першої статті 71, відповідно до якої бюджет Пенсійного фонду – це план утворення і використання цільового страхового фонду, що формується за рахунок *надходжень від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та надходжень*

---

¹ Держава заборгувала пенсіонерам за рішеннями судів 66 млрд гривень. URL: <https://sud.ua/uk/news/ukraine/295059-gosudarstvo-dolzno-pensioneram-po-resheniyam-sudov-66-mlrd-griven>

з інших джерел. До того ж, бюджет Пенсійного фонду затверджується правлінням Пенсійного фонду не пізніше 10 грудня року, що передує рокові, на який складено бюджет на підставі актуарних розрахунків (частина друга, третя статті 71 Закону). Такий механізм розрахунків не може бути застосовний до встановлення розміру витрат у зв'язку із заборгованістю за рішеннями суду, оскільки може створити невизначеність у процесі формування кошторису витрат Пенсійного фонду.

Відповідно до законодавства бюджетний процес є регламентованою діяльністю, пов'язаною зі складанням, розглядом, затвердженням бюджету Пенсійного фонду, планів доходів і видатків, їх виконанням та контролем за їх виконанням; складанням, розглядом та затвердженням звітів про виконання бюджету та планів доходів і видатків. Зауважимо, що доходи бюджету Пенсійного фонду класифікуються за такими основними групами: власні доходи (кошти); кошти Державного бюджету України. Видатки бюджету Пенсійного фонду класифікуються за такими ж основними групами: видатки за рахунок власних доходів (коштів); видатки за рахунок коштів Державного бюджету України. Саме за рахунок коштів Державного бюджету України здійснюються видатки на погашення заборгованості з пенсійних виплат за рішеннями суду².

Враховуючи зазначене, врегулюванню на рівні закону підлягає структура щодо порядку формування кошторису видатків за рахунок коштів Державного бюджету.

Зазначимо, що застосована у назві законопроекту сполука «виокремлення в бюджеті» не корелюється з пунктом першим законопроекту щодо «призначень для виплати сум пенсій, нарахованих на виконання рішень судів».

Оскільки погашення заборгованості відбувається за рахунок коштів Державного бюджету, то їх виділення має здійснюватися через кошторисно-бюджетне фінансування. Кошторисно-бюджетне фінансування – це метод безповоротного та безвідплатного відпуску коштів із відповідного бюджету, який здійснюється на підставі фінансових планів – кошторисів доходів і видатків. Кошторис видатків включає статті, кожна з яких містить однорідну групу видатків, що мають цільовий, незмінний та обов'язковий характер, оскільки відповідно до них розподіляються бюджетні призначення.

Таким чином, підтримуючи ідею врегулювання виплат заборгованості сум пенсій, нарахованих на виконання рішень судів, вважаємо за доцільне застосування системного підходу щодо формування законодавчих змін, що серед іншого, передбачає внесення відповідних змін до Закону України «Про державний бюджет на 2024 рік».

Види ризиків ухвалення законопроекту.

Врахування зауважень дозволить уникнути таких ризиків прийняття законопроекту:

---

² Порядок розроблення, затвердження та виконання бюджету Пенсійного фонду України, затверджений Постановою правління Пенсійного фонду України 31.08.2009 р. № 21-2 (у редакції постанови правління Пенсійного фонду України від 09.12.2021 р. № 35-1). Зареєстрований в Міністерстві юстиції України 18.01.2022 р. за № 53/37389. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0053-22#Text>

- неузгодженість положень законопроекту з законодавчими актами;
- декларативність положень законопроекту через відсутність механізму реалізації пропонованих новацій;
- суттєві зміни показників Державного бюджету України на 2024 рік (збільшення видатків у зв'язку з наявністю сум пенсійних виплат, нарахованих на виконання рішень судів).

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

* Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.